

Unutulmayan kadın: Suat Derviş

Aristokrat bir aileden sosyalist bir kadın kimliğine geçişini okurken böyle bir yazarımız olduğunun gururunu yaşayacak, onunla üzülecek onunla sevineceksiniz. Balcıgil, Derviş'in yaşamını yazarken belki yaşamla yüzleşmemizi de istemiştir

SEVİM CEBECİ

Suat Derviş, döneminin birçok ilklerini yaşamış ve başarmış bir yazardır. Günümüzde ancak 'Fosforlu Cevriye' dendikçe akla gelse de bunun çok daha fazlasını hak eden bir kadın. Yaşamı çetin mücadelelerle geçmiş bu kadını anlatmak çok kolay değil. Ancak Osman Balcıgil, 'İpek Sabahlık' adlı son romanında bu işin üstesinden gelmeyi başarmış, Suat Derviş'i bize yazmıştır.

Destek Yayınları'ndan yayımlanan 'İpek Sabahlık' Balcıgil'in, 'Yeşil Mürekkep'te anlattığı Sabahattin Ali, 'Ela Gözlü Pars Celile'de anlattığı Nâzım Hikmet'in annesi Celile Hanım gibi ilgi görmeyi hak eden bir çalışma olmuş.

Balcıgil, 'İpek Sabahlık'ta yalnızca Suat Derviş'i değil dönemin önemli konularını ve olaylarını da ele alıyor. 1902'de İstanbul'da zengin bir konakta paşa torunu olarak gözünü açan Suat'ı olağanüstü bir yaşam bekliyordu. 1972'de ölümün kadar yaşamı, ülkenin dahası dünyanın tüm çalkantılı olaylarıyla ilişkili geçecektir. Bu yüzden Suat Derviş gibi bir yazarı anlamanın yolu dönemi de anlamaktan geçiyor. Arka plandaki olaylar bir fon oluşturmak- tan öte karakterle kaynaşarak bir bütün olmayı başarıyor.

Romanın 'İpek Sabahlık' adını alması da ilginçtir. Suat Derviş'in ablası Hamiyet ile ilk Berlin'e gidişlerinde annesinin hediyesi olan *İpek sabahlık*, ölene dek kullana- cağı onunla simgeleşen bir nesnedir. *İpek sabahlık* yalnızca bir giysi değil, geçmiştir, ailedir, annedir Suat için. Ölüğü zaman üzerinde bu *İpek sabahlık* örtülüdür.

Başrollerde kimler yoktur ki! Dönemin tüm edebiyat insanları Suat'ın yaşamının parçalarıdır. Çocukluk arkadaşlarından Nâzım Hikmet, Nizamettin Nazif Tepedelenoğlu, Vala Nurettin ile başlayan listeye ardından Halide Edip Adıvar, Mehmet Rauf, Zekeriya Sertel, Cevat Şakir, Sabahattin Ali...

Balcıgil, Suat Derviş'in Nâzım Hikmet ve arkadaşlarıyla Halide Edib'in ünlü Sultanahmet mitingine gitmeleriyle başlatır romanı. Henüz yirmili yaşlarda bile değildir roman kahramanları. Osmanlı

Fotoğraf: Evyup Seker

paşalarının torunları olarak varıl yaşama- larının nasıl değişeceği, ülkenin siyasi ve düşünce hayatına nasıl katkı yapacakları- dan habersizdirler. Ancak genç yaşla- rındaki duyarlılıkları geleceğin ipucunu vermektedir.

Osmanlı aristokrasisinden sosyalist bir kadın olma yolunda direnci, cesareti ile Suat Dervişe hayran olmamak elde de- ğildir Dördüncü kocası, Reşat Fuat Baraner ile tanışmasıyla yaşama bakışı da yerine oturur. Reşat Fuat Baraner'in Mustafa Kemal ile bağlantısı merak uyandıran konulardan biri. Önceki eşleri de merak uyandıran kimi konulardandır.

Suat'ın bir paşa torunu olması onu sos-

yalist olmaktan alıkoyamaz. Çocukluğun- dan beri yoksul insanların dramı ilgisini çekmiş, henüz bu bilince sahip olmadığı zamanlarda bile romanlarında bu yoksul insanların durumunu ele almıştı.

Suat Derviş, Babıâli'de el üstünde tutulan bir yazarın dönemin iktidarları değişikçe istenmeyen kişiye dönüşür. İş bulmakta zorlanır, gazetelerin kapıları bi- rer birer kapanmaya başlar. Ülkenin içinde yaşadığı olumsuzlukları halka aktarmak suçtur artık. Ancak Suat gerçeklerin peşin- dedir. Bunu da fazlasıyla öder.

Berlin'e ablasıyla konservatuvâr eği- timine giden Suat, kendi yolunu çizmeyi başarır. Kusursuz Almancası ile Suzet Doli olarak yazmaya başlar. Büyük beğeni kazanır. Bu sırada ailesi yaşadığı sıkıntı- larla bir yıkıma doğru sürükleniyordu. Suat, ailesinin tüm sorumluluğunu olarak mücadelesine devam eder.

Destansı bir yaşamı akıp giderken ne kadar güçlü, özverili, toplumsal mücade- lede etkin ve en önemlisi de bir edebiyat insanı Suat Derviş'i gösterir bize Balcıgil 'İpek Sabahlık'ta.

Yazının başında ilkleri gerçekleştirmiş olduğunu söylemiştik, bunlardan biri de Avrupa'ya giden ilk kadın gazeteci olma- sıdır Suat Derviş'in. Boğazlar sorununun görüşüldüğü Montrö Konferansı'nda bulunup ayrıca 1923'te de Lozan Antlaş- ması sırasında bir gazeteci olarak orada bulunmuştur.

İlk kitabı 'Kara Kitap' ile başlayan ede- biyat yaşamı 'Fosforlu Cevriye' ile doruğa ulaşır. Suat kazandığı sosyalist bilinçle

birlikte yazdığı yapıtlarında toplumsal mücadelenin önemi artar. İlk dönemle- rindeki romantik yanlar gittikçe törpülen- dikçe gerçekçilik ağır basmaya başlar. Son eşi Reşat Fuat'ın katkısı önemlidir. Daha önceki eşlerinde arayıp bulmadığı bu sa- hicilik Reşat'ta vardır. Reşat Fuat, Türkiye Komünist Partisi'nin önde gelenlerinden biridir.

1944 yılında "Neden Sovyetler Birliği'nin Dostuyum?" adlı siyasi ince- lemesiyle düşüncelerini ortaya koyar. Bu tarihlerde hem eşi hem kendi için hapis günleri görünür.

'Hiç Biri', 'Ne bir ses, ne bir nefes', 'Bu- ran Gecesi', 'Fatma'nın Günahı', 'Gönül Gibi', 'Ankara Mahpusu' gibi yapıtları bir- birini izler. Suat'ın kendi hayatından izler romanlarına hep yansımıştır.

İkdam, Akşam, Hürriyet, Son Posta, Tan, Cumhuriyet gibi başlıca gazetelerde çalışmış, köşe yazıları, kadın sayfaları, röportajlar gazetecilik adına ne varsa yapmıştır.

Yeni Edebiyat dergisiyle dönemin tüm ilerici edebiyatçıların bir çatı altında toplanması başarmış biridir aynı zamanda Suat Derviş. Abidin Dino, Sabahattin Ali, Sabiha Sertel, Naci Sadullah, A. Kadir, Or- han Kemal, Hüseyin Avni, Zeki Baştımar, Atilla İlhan gibi... Suat, edebiyat eleştirile- rini bu dergide kaleme alır.

Reşat Fuat'ın siyasi nedenlerle hapislik günlerinde, Suat'a Avrupa yolları görünür. Bu kez ablasıyla Paris'in yolunu tutarlar. Suat'a iş verecek bir gazete ya da yayın kurulu kalmamıştır Türkiye'de. Fransa'da Suat Derviş adıyla yazdığı yazılarla ve yeni romanı 'Ankara Mahpusu' ile beğeni kazanır. Bu da bir ilktir. Fransa'da bir Türk romanı ilk kez Fransızca olarak yayım- lanır. Ünü gittikçe artan Suat'ın kitapları İspanyolca, Bulgarca gibi kimi dillere çev- rilir. Dokuz yıllık bir aradan sonra eşine ve yurduna yeniden kavuşacaktır. Ancak Suat'ın yaşamında beklenmedik acılar sırasını beklemektedir.

Aristokrat bir aileden sosyalist bir kadın kimliğine geçişini okurken böyle bir yazarımız olduğunun gururunu yaşaya- cak, onunla üzülecek onunla sevineceksi- niz. Balcıgil bize Suat Derviş'in yaşamını ortaya koyarken kimbilir belki de yaşamla yüzleşmemizi de istemiştir.

